

GRAVGAARD

Ved JENS SLOTH ODGAARD.

GRAVGAARD hørte i sin Tid under Smiththorp. Beerings Enke, og Leonhardt Marselis fik med Skødet paa Ørum 1661 ogsaa Skøde paa Godset, deriblandt Gaarden Gravgaard, der forblev under Ørum til omkring 1735, da Justitsraad Klingenberg's Enke, som ogsaa ejede Hindsels, kompletterede denne med en Del Gods, deriblandt ogsaa Gravgaard.

Da Isager ^{5/5} 1751¹) fik Skøde paa Hindsels, fik han med Godset ogsaa Gravgaard, der maatte svare en aarlig Afgift af 8 Rigsdaler.

I 1664 beboedes Gaarden af *Mette Andersdaater*, der ifølge Matriklen af 1664 maatte svare følgende Afgift:

VII tøner biug
I suin
I gaas
II Høns
II Snes aal
Vi Tønder arre²)
+ 7 Tønder 6 schipper
biug – 3 Tønder
arre – 1 Tønder
høe - ½ lejz.
rug – 1 Tønder (!)

I Matriklen for 1688 staar ”Grafgaard” for 4 Td. 2 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Hartkorn. Endvidere anføres:

”Olluf Andersen, øde, nu Chr. Christensen”.

Da Isager kom til Hindsels, beboedes Gravgaard af Fæstebonden Jens Jensen (Gravgaard). Han var født 1708 og gift første Gang med Kirsten Nielsdatter, f. ca. 1700, hun døde d. 11. December 1754 fra Mand og 3 Børn, og da der var Fattigdom i Gravgaard, hvilket fremgaar af Skiftet 12 Aar senere, kunde det synes, at det blev en trist Jul, som Jens Gravgaard gik i Møde. ”Men Sorrig og Glæde de vandre til Hobe”. Allerede den 17. Januar 1755, 5 Uger og 2 Dage efter sin første Kones Død, indgaar han nyt Ægteskab med en anden Kirsten, nemlig Kirsten Christensdatter, f. 1723.

Efter Danske Lov skulde der hengaa 6 Uger efter Hustruens Død, inden Ægtemanden maatte indgaa nyt Ægteskab, men under særlige Omstændigheder kunde der dispenseres herfra. Og her maa jo være et Tilfælde, hvor Trangen til en ny Husmoder var stor: Fæstebonden i Armød, med moderløse Børn.

Efter godt 11 Aars Ægteskab dør Jens Gravgaard ^{9/10} 1766. Den 10. September 1766 møder Godsejer Peder Isager til Hindsels med tvende tiltagne Mænd³) i Gravgaard for at holde Skifte efter sin afdøde Fæstebonde.

I afdødes første Ægteskab er 2 Børn tilbage, nemlig Jens Jensen, ”boendes i Semb, som anmeldede sig for at være sin Søster Anna Jensdatters Formynder”. Enkens

Broder, Lars Christensen Fumsgaard, var til Stede som Lavværge.

Nock trende med bemeldte Koene umyndige aflede Børn, tvende Sønner og en Datter, den ældste Søn, Jens Jensen, 7 Aar gammel. Til hans Formynder blev ansadt og antagen Enkens Svoger Søren Jensen⁴), i Semb boendes”.

Christen Jensen (død 1785, 23 Aar gammel). Til hans Formynder ansattes Søren (Christensen?) Jensen.

”Nock en liden Daater, Kjersten Jensdaatter, ungefær 2 Aar. Til dennes Formynder blev ligeledes ansadt Enkens Svoger Christen Jensen Mellegaard, boende i Egebjerg.”

Enken begærer at beholde Gaarden i Fæste, og hele Boet gøres op. Men det er et fattigt Bo. Gaarden er af Middelstørrelse, godt 4 Td. Htk. Enken med Lavværge erklærede paa Forespørgsel, ”at hun agtede fremdeles ifølge hendes salig Mands Fæste i Boet at besidde sin Gaard og den med Besætning at vedligeholde, at den icke bliver Hosbonden (Isager) forringet til nogen Præjudice, hvortil hun svarede, at hun nødig vilde med hendes smaa umyndige Børn qvittere Gaarden, men forsiekrede at gjøre ald sin Flid for at forblive ved den for at faa hendes smaa Børn opdragen. Tillige forsiekrede Enken med Laugværge, at hun ingenlunde skulde forringe Gaarden eller dets Besætning, men skulle gøre ald Flid for det at konservere, thi skulde hun fornemme, at det skulde blive hende for voxen og hun ey kunde bestride Udgifterne, skulde hun saa betids lade Hosbonden det vide, at Hosbonden icke derover skulde komme til ringeste tilkort. - Dernæst spurde Isager Encken med Laugværge, om der fandtes nogen reede Penge eller andet fast Værdi, Stærboen til Indtægt? Hvortil Encken svarede Ney. Hvad lidet, der kunde være, var udgivet til hendes salig Mands Jordefærd, saa hun icke aldeles kunde sige sig frie for Giæld, hvilken hun nærmere skulde undersøge og Retten bekendtgjøre ved første Samling.

Dernæst bad Isager, at Encken vilde angive og fremviise alt, hvad der forefandtes inden og uden Døre, levende og død.

Dernæst blev foretaget Vurdering som følger:

”I Dagligstuen:

1 Bord 3 Mark, 1 Skammel 1 Mark, 1 gammel Træstol 4 Sk. Paa en Hylde fandtes⁵): 1 Bibel 5 Mark, 1 Salmebog 12 Sk., 1 gammel dito Salmebog 4 Sk., 2de gamle Bøger 6 Sk.

En liden Klocke, som viser, 1 Rdlr. 2 M., 1 Fyrfad 12 Sk., 6 røde Stenfade 1 Mk. 2 Sk., 6 Trætallerkener 6 Sk., 1 Krus 8 Sk., 1 Ølglas 6 Sk., 1 Thepotte 2 Sk., 18 Mælkebøtter 4 Mk. 8 Sk., 14 Lerkar 14 Sk., 1 Skab uden Laas 1 Mk. 8 Sk., 1 Skrin uden Laas 6 Sk., 1 Kiste med Laas 1 Rdlr. 4 Mark.

¹ Aarbog 1938 S. 57.

² Havre.

³ Gaardfæsterne Chr. Madsen og Lars Larsen, begge af Smerup.

⁴ Søren Jensen var Sognefoged i 1774 og underskrev da Kvægtællingen.

⁵ ”Bogsamlingen” svarer omtrent til den Størrelse, Professor Vilse giver af Bøndernes Bogsamlinger.

Udi foranførte Kiste fandtes den salig Mands Gangklæder som følger:

5 Skjorter 1 Rdlr. 4 Mk., 2 Par Halværmer og Svende-Kraver 4 Mk., 2 Lomklæder i Mk. 8 Sk., 1 Par ny og 3 Par gamle Vanter 1 Mk. 4 Sk., 2de Luer 2 Mk. 8 Sk., 2de Halsslæg 2 Mk., 1 Hat 3 Mk., 2 Par nye Strømper 3 Mk., 2 Par dito gamle 1 Mk., 2 Par Sko med Spænder 2 Mk., 2 Par Træsko 8 Sk., 1 ny Vadmel's Kiol 3 Rdlr. 2 Mk., 1 ringere dito 1 Rdlr. 4 Mk., 1 Skindvæst, hvorudi var 3 Dusin Sølvknapper 5 Rdlr., 1 gammel Kledevæst 1 Rdlr., 1 Væst af brun hjemgjør Tøy 1 Rdlr. 2 Mk., 1 ringere dito 2 Mk., 1 gammel Skindvæst 3 Mk., 1 bunden Nattrøye 5 Mk., Brøstdug af blaae hjemgiort Tøy 3 Mk., 1 ringere ditto 1 Mk., 1 Par nye Læderboxser 4 Mk.

Af Sænge forefandtes tvende, hvorudaf den eene var Enkens, som hun begiærede at maatte hende forlods tildelt, hvilcke Retten med Børnenes Formynder icke kunde nægte.

Paa den anden fandtes:

1 sribet Ollemerdugs Overdyne 1 Rdlr. 4 Mk., 1 sort-sribet Ollemerdugs Underdyne 1 Rdlr. 4 Mk., 1 Decke 3 Mk., 1 Hølsklede 2 Mk., 1 Lagen 1 Mk. 8 Sk., 2 Hovepuder 3 Mk.

Paa den anden Seng:

1 sort-sribet Ollemerdugs Overdyne 1 Rdlr. 2 Mk., 1 Rye Vaar 5 Mk., 1 Decke 1 Mk., 2de Lagener 1 Mk., 1 lang Pude 2 Mark.

Udi den uden Østerstue:

Derudi en Sæng, hvorpaa var:

1 blaa-sribet Ollemerdugs Overdyne 2 Rdlr. 4 Mk., 1 sort-sribet Underdyne 2 Rdlr. 4 Mk., 1 Overdecke 4 Mk., 2 Lagner 4 Mk., 4 smaa Hovedpuder 1 Rdlr., 1 Par Væveler 1 Rdlr. 2 Mk., 1 Stol 6 Sk.

I Kielleren:

1½ Øltønde 1 Rdlr. 1 Mk., 1 Tragt 4 Sk., 1 Vognskrin 2 Sk., 2 Grynfjærdinger 8 Sk., 3 Solde 1 Mk. 8 Sk., 1 Temse Brug 3 Mk., 1 Kiærne 8 Sk., 2 Grynkuber 8 Sk., 2 Truge 2 Sk., 2 Grynfjærdinger 8 Sk., 3 Solde 1 Mk. 8 Sk., i Temse 10 Sk., 1 Deintrug 12 Sk., 2 Seller 5 Sk., 4 gl. Sække 5 Mk., gl. Lygte 4 Sk., 1 Garnvindel og Haspetræe 6 Sk., 1 Stige 10 Sk.

Paa Loftet: 4 Lobe 1 Mk., 1 Skovel og Rive 2 Sk., 1 Halvtønde, grøn malt, 3 Mk., 8 Sk., 1 halv Tønde nye Erter 4 Mk.

I Fremmerset: 1 Iddklem og Rist 6 Sk., 1 Asketrug og Skovl 4 Sk., 6 Lergryder 6 Sk., 2 Melkespand 8 Sk.

I Bryggerset:

1 liden Kiedel i Gruen 5 Rdlr., 1 Ølkar 2 Mk., 1 mindre ditto 1 Mk. 8 Sk., 2 ditto mindre 1 Mk., 1 Dragtønde 8 Sk., 2 Karstole 12 Sk., 3 Bøvelspand 1 Mk. 8 Sk.

Paa Loftet:

4 Løve 1 Mk., 4 Skip Biug 3 Mk., i Barneuge (-vugge) 2 Mk. 8 Sk., 1 ditto Stol 8 Sk., 1 Træbaare 12 Sk., 2 Høleer med Tilbehør 1 Rdlr. 10 gl. Tyrer 4 Mk., 1 Liunglee 1 Mk. 8 Sk.

I Vognhuset:

1 gl. Sadel og Bidsel 1 Rdlr., 1 Vogn med 4re gl. beslagen Hiul til 2de Bæster Dret dertil 8 Rdlr., 1 ditto med 4re gl. Træhiul samt Haver og 8 Møylfjæl og en Deel gl. Dret til 2 Bæster 2 Rdlr. 3 Mk., 1 gl. Ploug med

Plougiern 5 Mk., 2gl. Harver 2 Rdlr. 4 Mk., 1 Tylt gl. Fjæl til Loft i Stalden 4 Mk. 8 Sk., 1 Pleil 4 Mk., 1 Rive 2 Sk., 1 Hiulbaar 1 Mk., 1 Kasteskovl og 1 Huulskee 6 Sk., 1 Tylt Fiel 1 Rdlr., 1 Hackelskiste med Kniv 4 Mk., 2 Forcke 8 Sk., 1 Løb 10 Sk., 1 Øx 10 Sk., 1 gl. Stige 4 Sk., 1 Skarøx 6 Sk., Hammer og Hovtang 12 Sk., 1 Spegerbore 8 Sk., 2 Hugjern 8 Sk., 1 Hæfl 6 Sk., 1 Sav 12 Sk., 1 Hvidlerhack 1 Mk. 8 Sk., 1 Spade 12 Sk., 2 Staalgreb (forslidt) 1 Mk. 8 Sk., 3 gl. Trægreb 8 Sk., 2 Skofler 12 Sk., 1 Slivsten 4 Mk., 1 Bistade 3 Mk.

Creature: 1 sort Hop, 8 Aar gl, med Føl 26 Rdlr. 4 Mk., 1 ditto, 7 Aar gl., med Føl 24 Rdlr., 1 anden Aarings Hesteplag 12 Rdlr., 1 ditto 8 Rdlr., 1 sortstiernet Koe, 9 Aar, 6 Rdlr., 1 graahielmet Koe, 7 Aar, 5 Rdlr., 1 sortstiernet ditto 5 Rdlr., 1 broget Qvie, 2 Aar, 3 Rdlr., 1 ditto 2 Rdlr. 4 Sk., 1 ditto, sortstiered, 2 Rdlr., 1 Kalv 1 Rdlr. 2 Mk., 16 Støcker gl. Faar a 4 Mark, 10 Rdlr. 4 Mk., 8 Lam a 20 Sk., 1 Rdlr. 4 Mk., 1 Svin i Rdl. 2 Mk. - *Summa* 187 Rdlr. 5 Mk. 14 Sk.

Nu er Aktiverne opgjort, og Enken sidder saa til Foraaret 1767, da der den 24. April holdes afsluttende Samling. - Godsejer Isager formanede Formynderne samt Vidnerne ved Skiftet, Christen Madsen og Lars Larsen, begge af Smerup, til at "observere og iagttage de umyndige Børns Tarv. - Hvorpaa der blev foretaget Boens Besvær:

Da for det første blev Brøstfældighed paa Salshuset foretaget, som bestod af 13 Fag, og befandtes til dets fornødne Reparation og lovforsvarlig Istandsættelse, som følger:

Til Been, Karm og Bielcker 3 Tylt dobbelt 10 Al.(?) a Stk. 2 Mk, er 12 Rdlr. Til Sparrer 2 Tylt enkelt ditto a Stk. 20 Sk., er 5 Rdlr., 1 Tylt Steen Lægter a 6 Sk. er 7 Rdlr., 2 Tylt Fiel til Loft og Dørre at forbedre a 15 Sk., 5 Rdlr.

10 Læs Tag a 6 Mk. = 10 Rdlr. Til Arbejds løn til Tømmermænd paa egen Kost i 24 Dage a 1½ Mk., 12 Rdlr. For Taget at lægge til Kost og Løn a Læs 24 Sk., 2 Rdlr. 3 Mk. For Leeragen og Leerslagen i ringeste 2 Rdlr. 3 Mk.

Til Ladehuset manglede til dets Istandsættelse: 1 Tylt dobbelt 12 Aller til Been, Rem og Bielcker a Stk. 2 Mk., 6 Rdlr. 2 Tylter enkelte 12 Aller a 15 Mk. Tylt, 5 Rdlr., 9 Tylt Lægter a 6 Mk., 9 Rdlr. 1 Tylt Deeler⁶) til Døre med videre a 15 Mk., 2 Rdlr. 3 Mark.

Til Tømmermænds Kost og Logi tilsammen 4 Rdlr. 12 Læs Tag a 6 Mk. Læsset, 12 Rdlr. For samme at lægge a 24 Sk. Læsset er 3 Rdlr. For Leer at ælte og slaae 2 Rdlr.

Gaardens Besætning er af dets Hartkorn, som er 4 Td. 2 Skp. 3 Fdk. 1 Alb.:

Forsvarlig Plougbæster efter Loven af Td. Hartkorn er saa af forberørte Hartkorn ansat for Stk. 13 Rdlr. 2 Mk., i alt 58 Rdlr. 1 forsvarlig Vogn med ald sin Behør 14 Rdlr. 1 Ploug med Behør 16 Mk. og 1 Harve 15 Mk., er tilsammen 5 Rdlr. 1 Mk.

Det Korn, som befandtes i Laden, forsickrede Encken med Laugværge saavelsom til bemelte Børnenes Formynder at icke kunde tilstrecke til Skattekornet,

⁶ Fjæl.

Tiender, Æde- og Sædekorn; men eftersom Encken for det første vil blive ved sin Gaard som forhen er meldet, saa vilde hun icke besvære Stærboet med nogen Udgift dertil, men angav at havde udbetalt i denne Vinter, medens Stærboet stoed under Behandling til Kgl. Skatter, Landgilde og alle daglige Udgifter som følger: Ocktbr. Qvartal 15 Mk. 5 Sk., Jan. Qv. 15 Mk. 5 Sk. = 5 Rd. 10 Sk. Begge Terminers Kornskatspæng 7 Mk. 6 Sk. April Qvartal 9 Mk. 5 Sk. 2 Rdlr. 4 Mk. 11 Sk. - I Ekstraskatter af sig selv i 8 Maaneder 4 Mk.

Til Folkeløn: Til en Karl sidste Aar: 3 Rdlr. 4 Mk. Til en Tærsker i Vindter: 1 Rdlr. 4 Mk. 1 Dreng fra Mechelii og til Paaske 1 Rdl. 5 Mk.

Boens Besværing er dend
Summa 192 Rdlr. 2 Mk..... 10 Sk.
og som da Boens Indtægt er kuns den
Sum 187 Rdlr. 5 Mk..... 14 Sk.
bliver Boen da skyldig til Hosbonden
(Isager) 4 Rdlr. 2 Mk..... 12 Sk.

Og som Encken væl begiærede udlagt til hindes Begravelse til lige med hindes Mands; mens som Skifteretten saae, at der intet kunde blive til Skifte og Deeling, altsaa kunde hellericke hinde noget accorderes; eftersom der sees, at icke noget enten til stemplet Papir eller Skiftesalarium kunde blive, men derimod paastod, at Encken med Væрге var ansvarlig til at Boen icke blev forringet”.

Isager ønskede Skiftet sluttet, og dette blev underskrevet af Isager samt Lavværge, Lars Christensen

(Fumsgaard), der er Broder til Enken. - Endvidere underskriver Børnenes Formyndere.

Gennem denne omstændelige Opgørelse faar man Indblik i de datidige Priser, Bohavets Størrelse, Møbler, Garderobe, Nødvendighedsgenstande m. m. - Endda skriver Professor Wilse omtrent paa samme Tid om Thyholm: ”Kun de rige har Trægulv”, og ”formedelst den Velstand, som en tiltagende Næring har voldt, ser man i de fleste Stuer Jernkakkelovn, Sejerværker og Paneling”.

1785 d. 4. Marts er der atter Skifte i Gravgaard. Da er Enken død, og Degnen Niels Trap foretager paa Laurits Breinholt's Vegne Registrering, bistaet af Niels Andersen, Smerupgaard, og Niels Knudsen Sloth i Barslev. Den afdøde Enke har ingen Gæld efterladt sig, hendes Tøj deler Børnene.

Hendes ældste Søn, Jens Jensen, har vist allerede overtaget Fæstemaalet af Gaarden. Han sidder da som gift Gaardbeoer paa Gaarden ved Folketællingen 1787 og er gift med Ane Jensdatter (Datter af store eller⁷) lille Jens Larsen i Barslev. De er begge 28 Aar da. De faar 8 Børn, hvoraf de 2 dør. Da begges Fædre hedder Jens, giver de pligtskyldigst 2 Sønner Navnet Jens.

(Fortsættes i næste Aarbog).

(Historisk Årbog for Thisted amt 1939, side 270-277)

⁷ Ved et Skifte efter Clemmen Christensen i Barslev d. 12/2 1778 er ”lille Jens Larsen”, Barslev, med som Vidne, og han underskriver selv sit Navn ”lille Jens Larsen”. (Af Helligkildegaards Skifteprotokol 1754-90, Bl. 90).